

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

תענית ל- מגילה ו | פרשת ויחי | גליון מס' 102

דף ל: פ

הבתולות בחור שא נא עניך וכו'. ואין ביניהם פגע רע שטן ולא יצר הרע.

דף ל: פ

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכו'. הקשה רבינו החתם סופר זצ"ל דהול"ל זוכה ויראה לשון עתיד, וביאר עפ"י מש"כ רש"י על וימאן להתנחם (בראשית ל"ח ל"ה) מכאן דאין מקבלין תנחומין על החי, ואם לא יהיה תקוה שירושלים תבנה למה מתאבלין עוד, אלא ע"כ צריך לומר דירושלים ובית המקדש בנוי ומשוכלל למעלה רק מאתנו נאבד ויש תקוה, וזהו כל המתאבל על ירושלים, הרי הוא רואה כבר עתה בנחמתה כאילו מקדש כבר עומד בנוי, כי זה התנחומין ולכן נקרא תשעה באב מועד. עכ"ד.

יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל - בשפתי צדיק (על ט"ו באב) כותב שהטעם ליו"ט שהותרו שבט בנימין לבא בקהל, אף שהיה להם טעם על מה שנאסר בתחילה, מכל מקום עכשיו הותרו, משמע שהשיגו באותו יום דעת גדולה יותר ממקודם, וראו שיותר טוב לקרב אותם, אף שמתחילה היה נדמה להם שהתרחקות טוב יותר. מכל מקום כשבאו לדעת השלימות ראו שטוב לקרב אותם. וזה היה היו"ט שזכו לדעת השלימה, והעיקר הוא אהבת ישראל וזה מקור הגאולה. וכמו שכתוב "גלה עמי מבלי דעת", שכל עיקר הגלות היה זה שניטל מהם הדעת, וכשזכו לדעת יזכו לגאולה גם כן.

ובגמרא איתא חד מאן דאמר אשכחי לאלהיו אמר ליה מה עביד קוב"ה, אמר ליה אמר שמעתתא מפי כולהו תנאי מלבד מפי ר' מאיר משום שלמד תורה מאחר. אמר ליה ר' מאיר תוכו אכל וקליפתו זרק, אמר ליה השתא אמר הקדוש ברוך הוא מאיר בני כך הוא אומר (חגיגה טו ב), ואומר השפתי צדיק, שאף שהיה גלוי וידוע לפניו יתברך כך, מכל מקום הוצרך שהמאמר יצא מפי תלמיד חכם שבעוה"ז, ואז נעשה כך בעולם העליון. כך היה גם בענין שבט בנימין שהיה כן הרצון למעלה אך נצרך ב"ד שלמטה לדרוש לקרבם עכ"ד.

רש"י: שניתנו בו לוחות אחרונות וכו' ובוקר יום כיפור ירד וכו' - והקשה במהר"י אסאד (בשו"ת סי' צב) בשם תלמידו רבי

בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים, תנא: מי שאין לו אשה נפנה לשם - ראיתי בדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת ואתחנן) שכתב לבאר ענין זה וז"ל: ויש בכאן מקום עיון שיראה תימה גדולה, היאך בנות ישראל הצנועות נוהגות כמנהג הזה, והא כתי' כל כבודה בת מלך פנימה והיאך לא חששו ליצר הרע. ועוד יש לשאול למה לא היו לובשות בגדים צבועים ולא היו לובשות אלא בגדים לבנים ולמה היו הן טעונין טבילה. ועוד מה זה שאמר התנא לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים, והלא ימים טובים יש יותר מאלו, והעניינים האלו כבר שאלו אותם בגמרא ובמדרש. והעולה מדבריהם כי מזה המעשה נלמד, כי הדור היה כשר מאד והיה טהור בתכלית הטהרה, והבחורים לא היה בהם יצר הרע והיו מכוונים בכל הפעולות לעבודת הש"י לא לכוונתם ולהנאתם כלל, והיה אותו הזמן כמו תחלת היצירה קודם שחטא אדם הראשון דכתב בהם ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, שהיו בעיניהם איברי המושגל כמו הידים והפנים שלא היה בהם יצר הרע, והיו עושים פעולתם בלי תאות היצר, ואחר שחטאו הטיל בהם הנחש וזהמא והדליק בהם יצר הרע והרגישו באותן הכלים וכסו אותם, כמו שאמר הכתוב וידעו כי ערומים הם, כלומר שיצר הרע שלט בהם וכמו שהאר"ך הרמב"ם ז"ל בענין זה.

ואין ספק כי לא היו מוכיני בסנוירים קודם החטא ואח"כ נתפתחו את עיניהם, כי מה שראו תחלה ראו עכשיו, כי לא אמר ויראו, דאי לא תימא הכי נמצא שמצינו חוטא נשכר, אלא שבתחלה היה אותו האבר נכבד והיה בו ברית הש"י שנולד מהול כדברי רבותינו ז"ל, ואחר החטא הרגיש חרפת אותו אבר וכל זה גרם לו החטא. והענין הזה שמוזכר בכאן כן היה לפי גדולת הדור ההוא ומעלתם שהיו קדושים וטהורים היו עושיני הענין הזה ולא היו חוששיני לשום הרהור בעולם. וכן מצינו בדורן של חז"ל שהיו אומרים דמיאן באפי כי קאקי חיורי וכשורא. ור' יוחנן דיתבי אשערי טבילה ולא חייש מיצר הרע, הכל בקדושה להם וטהרה. ועל הדרך הזה היו יוצאים הבחורים והבתולות מישראל אחר קדושה לטהרה גדולה, וכוונתן לעבודת הש"י ולקיום המצוה לשמה, ואומרות להם

בזהובים - וקשה דמהו שמבקשות המכוערות שיעטרום בזהובים [היינו שיתנו להם בגדים נאים. רש"י], דלא דיין להן שהן מכוערות עוד הן מבקשות שיעטרום בזהובים, מה שהיפות והמיוחסות לא ביקשו.

וביאר היעב"ץ עפ"ד הגמ' בנדרים (סו.) מעשה באחד שנדר מבת אחותו הניייה, והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה, אמר לו ר' ישמעאל בני מזו נדרת, אמר לו לאו, והתירה ר' ישמעאל, באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן, וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכו'.

והיינו שרואים מכאן שבנות ישראל בעצמותן הן נאות אלא שהעניות מנוולתן, וזהו ג"כ כוונת הברייתא שמכוערות שבהן מה היו אומרות קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים, משום דמה שהיו מכוערות אינו מעצם התולדה, דהא בנות ישראל נאות הן, ורק משום שהיו עניות והעניות מנוולתן, ולכן אמרו שיעטרום בזהובים ובתכשיטין, כדי שלא יהיו כעניות, ואז יראו את הנוי העצמי שלהם. וכן פ"י בס' פרי שלמה, ובס' ענף יוסף על העין יעקב.

ובס' בית לוי כתב ליישב ע"פ דברי הזוהר (תרומה דף קכח.) שכי' שאדם צריך לקנות את המצות בכסף מלא, ומצוה שבאה בחינם אינה נחשבת למצוה. [ועיין בשו"ת תורה לשמה (סי' נ') מש"כ לחדש לפי"ד הזוהר הללו]. ולכן אמרו אותן המכוערות שיקחום לשם שמים, ובלבד שיעטרום בזהובים, דאז תחשב להם המצוה.

ובס' מצא חן ביאר דהיפות לא הוצרכו להתנות זאת שיעטרום בזהובים, דזה מובן מאיליו שהרוצה ליקח אשה יפה צריך שיהיה עשיר וירבה לה מוהר ומתן כידוע, וכן הרוצה ליקח מיוחסת לא בידים ריקניות יקח אותה, אבל המכוערות אומרות קחו וכו', פי' דאז נדע שהוא לשם שמים, שבאם אתם עניים הלא אתם מוכרחים ליקח מכוערות, שאם תקחו יפות או מיוחסות לא תוכלו לקחתן בידים ריקניות, וכשתעטרונו בזהובים אז נדע שמקחכם לשם שמים, דהלא יכלתם ליקח יפות.

וכן ביאר הבן יהוידע שאותן מכוערות היו גם עניות, ויאמרו העולם שלא לש"ש לקחה אלא להנאת עצמו, שאין לה פתחון פה נגדו לא מצד עשירות ולא מצד יופי, דאם היא עשירה צריך להוציא הוצאות עליה באכילה ושתיה ותכשיטין כפי כבוד עושרה, וכן אם היא יפה יהיה לה נמי הרמת ראש מפני יופיה ותבקש ממנו תכשיטין כרצונה, אך עניה אף אם יביא לה לחם צר תשתוק ותקבל, דכיון שהיא עניה ומכוערת תראה עצמה כמו משרתת אצלו, וא"כ במה יתברר שזה לקחה לש"ש, אך אם יעטרה בזהובים, שיוציא הוצאות לקנות לה תכשיטין זהב ומלבושים יקרים, בזה יהא ניכר שלקחה לש"ש. וכן ביאר המהר"ש אלגאזי.

עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם וכו' - בספר חוט המשולש מביא מהגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל לבאר בזה, דהנה בזמן הזה יש לצדיקים שונים הנהגות שונות, אבל לעתיד לבוא יראו שכולם התכוונו לשם שמים, והיינו כעין מחול שזה עומד מול זה אבל כולם מכוונים אל הנקודה האמצעית, והיינו עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות

משה בער שאהן, מדוע בבעיית רב חנניה אם יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה (במסכת עירובין מ"ג ע"א) לא פושטת הגמ' הבעיא מירידת משה רבנו ע"ה ביום הכפורים מן השמים, ותיריך המהר"י אסאד דלק"מ דעפ"י הדיבור היה שאני, ע"ש.

וכתב חכ"א בקובץ מוריה (שנה כ"ד קו' י - יב ע' קמח): אולם באמת יש ליישב בפשטות, דבפסוק "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חוקים ומשפטים לעשותכם אותם בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה" (דברים ד, יד), כתב האבן עזרא וז"ל: "וטעם ואותי צוה ה', כי בסיני צוה ה' למשה את כל החוקים והמשפטים רק הגידם לישראל בשנה השנית, ופעם אחרת ובשנה הארבעים וכו'", הרי כי בשנה הראשונה לצאתם ממצרים עדיין לא נצטוו בני ישראל על קיום המועדים, וממילא ביום עשרה בתשרי במשנה הראשונה לא היה עדיין יום כפורים, ולכן היה משה רבנו יכול היה לרדת מן ההר, וכמו כן להוריד את הלוחות השניות בעשרה בתשרי בלי שום חשש.

וכן במסכת תענית בדף ל' ע"ב בד"ה "שניתנו בו לוחות האחרונות" כתב רש"י בין השאר וז"ל: "ובוקר יום כפור ירד (משה) שהוא עשרה בתשרי, ואותו היום נקבע ליום כפור להודיע שמחל וניחם על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, ועל כן נקבע צום כפור בעשרה בתשרי כך שמעתי", ע"כ לשונו של רש"י. ובמדרש תנחומא כי תשא (לא) מובא הדברים דלהלן "עלה ברו"ח אלול כולו ועשרה מתשרי, וירד בעשור והיו ישראל שרויים בתפלה ותענית, ובו ביום נאמר לו למשה סלחתי כדברך, וקבעו הקדוש ברוך הוא יום סליחה ומחילה לדורות שנאמר (ויקרא טז, ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר'". [ועיין בר"ן על הרי"ף ראש השנה דף ג' ע"א מדפי הרי"ף], הרי שיום עשרה בתשרי בשנה הראשונה לצאתם ממצרים, עדיין לא היה יום כפור, ורק לאחר שירד משה מהר סיני והביא הלוחות, ונמחל לעם ישראל הודיע הקדוש ברוך הוא כי יום עשרה בתשרי יהי יום הכפורים (החל בשנה השניה), ומשום כך מותר הי' לו למשה להעביר ד' אמות ברשות הרבים וכן לרדת מן ההר ביום עשרה בתשרי בשנה הראשונה לצאתם ממצרים.

דף לא. סו

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכת וכו' - המהרש"ל בים של שלמה סוף פרק מרובה (סי' לז) למד מכאן שיום מסכת הוי יום שמחה וסעודת הסיום הוי סעודת מצוה, דכמו דביום זה שפסקו מלכרות עצים דהוי מצוה היו שמחים ונחשב להם ליום טוב, ה"נ בהשלמת ספר שאין לך מצוה גדולה מזו דודאי הוי יום שמחה ויו"ט, וכ"כ בגמ' יוסף ב"ב (קכא ע"ב) דמהא שמעינן שמנהג ישראל לשמוח ולעשות יום טוב בהשלמת המצוה.

לסימא דתענית

תנו רבנן יפיות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם ליופי שאין האשה אלא ליופי, מיוחסות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם למשפחה לפי שאין האשה אלא לבנים, מכוערות שבהם מה היו אומרות קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו

וכו' ע"כ. ויש להביא כאן מש"כ בפרקי דר"א (פרק ד) וישראל שהם מיחדים שמו תמיד בכל יום ועונים שמע ישראל וכו' והוא משיב לעמו ישראל: אני ה"א המציל אתכם מכל צרות וכו' ע"כ. (גם במעשה דשיטים שהיו בג"י בצרה קרו ק"ש כדאי' בתרגום יונתן (במדבר כ"ה, ו) וראה בפרדס יוסף החדש (פר' בלק אות ר"א) מש"כ בס"ד באריכות בזה). וכל זה יש להכניס בענין דמבואר בפסוקים (דברים כ, ג) דבעת היציאה למלחמה הזכיר הכהן את הפסוק שמע ישראל (עיי' שם ברש"י) ודו"ק היטב.

ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עניו וירא והנה איש עומד לנגדו כו' כי אני שר צבא ד' כו' אמר לו אמש בטלתם תמיד של בה"ע ועכשיו בטלתם ת"ת, אמר לו על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי, מיד וילך יהושע בלילה ההוא מתוך העמק וכו' מלמד שלן בעומקה של הלכה - הגאון ר' חיים קרייזוורטה ז"ל רבה של אנטוורפן הגיד בשם חותנו הג"ר אברהם גרודזינסקי לדייק מזה שאמר מלמד שלן בעומקה של הלכה, משמע שעד עכשיו גם כן למדו, אבל מחמת טרדת המלחמה, לא לנו בעומקה של הלכה, ועל זה אמר מלאך ד' "ועכשיו בטלתם ת"ת", ומכאן מוכח שמי שיכול להתייגע וללמוד בתורה בעיון ובעמקות והוא לומד ברפיון ובשטחיות, גם לזה ביטול תורה יקרא. [ובהג"ה שם מובא משמו הרב מפונביז' ז"ל על דברי התוס' כאן שכתבו (בד"ה עתה באתי): פי' ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה "ועתה" כתבו לכם שירה הזאת, ויש להבין למה רמז המלאך את טענתו דוקא בתיבה זאת "עתה" באתי, ועוד יש להבין איך יכול לבא אליהם בטענה שלעת כזאת, במצב מלחמתי, שהי להם ללון בעומקה של הלכה, אבל קושיא אחת מתורצת בחברתה, שלזה רמז ת"ת בקרא דועתה כתבו לכם שירה הזאת, דהאדם צריך להיות כ"כ דבוק בתורה עד שיהי' כמו שיר שהאדם שר מאליו, ככה בכל מצב ובכל אופן יהי' שקוע בלימוד התורה ובעסק מצוותי].

❧ דף ד. ❧

נשים חייבות וכו' - כתב הגאון האדר"ת בקונטרס עובר אורח (סימן תרפ"ז): בשע"ת (ס"ק ה') הביא בשם שו"ת חוות יאיר ושאלת יעב"ץ מה שפלפלו, למה אמר ריב"ל טעמא דנשים חייבות במגילה, שאף הם היו באותו הנס, ותיפוק ליה דכל דרבנן יש בו לאו דלא תסור, ובלאוים גם נשים חייבות.

ולפענ"ד לק"מ דמרא דשמועתא בכ"מ הוא ריב"ל, ע"י שבת (כג א) פסחים (קח א) ומגילה (ד א) וריב"ל לטעמיה דס"ל בסוכה (מו א) דאין מברכין כל שבעה על לולב מפני שהוא דרבנן כמ"ש רש"י ז"ל. וא"כ בע"כ דס"ל דליכא לאו דלא תסור כלל על מצוה דרבנן יעו"ש.

ומה נחמדים לפי"ז לשונו הזהב של הר"מ ז"ל (פ"ד דחנוכה ה"ט) שכתב, מכבה ומברך ומדליק ולמה הוסיף מילת ומברך מה שבגמ' לא נזכר זה, ופשיטא שמברך קודם הדלקתו, אלא דקמ"ל בזה דריב"ל בעל המאמר בכוונה לא אמר ומברך, דלטעמי' אזיל דאין מברכין לדידיה על כל דרבנן משא"כ לדידן, וראה זה פלא שהר"מ ז"ל לא כתב בשום מקום טעמא דאף הן היו באותו הנס ומוכח כדברינו בס"ד, ונפק"מ לעבדים עיין כו"פ סימן א'. ובזה י"ל המשך דברי תוספות מגילה (ד א) והארכתי בחיבורי סדרי מועדות בס"ד בד"ז ת"ל.

❧ דף ד: ❧

ועשרה לא תקינו רבנן וכו' - הגאון בעל צפנת פענח זצ"ל (בקובץ כרם שלמה שנה ז' קובץ ה' ע' לא) כתב לבאר הטעם

מחול לצדיקים וכו' וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלקינו זה, שאף שאינם עומדים במקום אחד אלא כמחול זה נגד זה, מ"מ כולם מכוונים לשם שמים ומראים באצבע הנה אלקינו זה עיין שם.

❧ מסכת מגילה ❧

❧ דף ב. ❧

זמן קהלה לכל - יש לעיין אמאי לא קבעו חז"ל את יום י"ג למשתה ושמחה שאז זמן המלחמה והישועה כמו בפסח שנקבע היו"ט בין מכות מצרים לקר"ס ולא אחר כך בעת שכבר נחו מאויביהם.

ומתרג' החתם סופר (פ' תצוה) שלא רצו מרדכי ואסתר לקבוע יום אחד אשר כל ישראל עוסקים בו במשתה ושמחה ומבטלים מעסק התורה, ולכן קבעו ליום המנוחה אשר יום הפרזים אינו אותו היום של המוקפים ובשעה שהפרזים שותים ומשתכרים המוקפים עוסקים בתורה וכן לאידך גיסא, משא"כ אילו היו קובעים יום י"ג שהוא יום המלחמה, ובוהו היו שווים גם המוקפין וגם הפרזים, נמצא שהיו כל כלל ישראל בטלים מן התורה יום אחד, ועל כן קבעו את המשתה ושמחה ליום המנוחה דבוהו חלוקים הפרזים מהמוקפים.

❧ דף ב: ❧

הא קמ"ל דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריה וכו' - בטורי אבן כאן העיר מהא דמבואר במס' פסחים מ"ו ע"א (לענין שיעור חימוץ), כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא מיל, ונימא מיל, הא קמ"ל דשיעורא דמיל כממגדל נוניא ועד טבריא. הרי דשם נתנה הגמרא סימן אחר לשיעורא דמיל.

ובקובץ כרם שלמה (שנה כ"א קו' ה' ע' סא) הובא בשם הגאון ר' פנחס הירשפרונג ז"ל ממונטריאול ליישב בזה, עפ"י מה דאיתא במס' ב"ב פ"ט ע"ב, ת"ר לא תעשו עול במשפט במדה וכו' זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים. ופי' רשב"ם (בד"ה לאחד) בשם רבינו חננאל, דבימות הגשמים הקרקע כווי', ובימות החמה הקרקע מתבקע בפתיחו ומוסיף במידתו, עכ"ל. וא"כ י"ל דבמס' מגילה דמיירי לענין קריאת המגילה בימי הפורים (איזה מקום נידון כדרך להתחייב במקרא מגילה ביום ט"ו אדר), והוא עדיין בימות החורף, שאז הקרקע כווי', לכן שיעור המיל כמחמתן לטבריא, משא"כ במס' פסחים דמיירי לגבי חמץ, שזה נוגע לחג הפסח, שאז הוא כבר ימות החמה, שהקרקע מתבקע ומוסיף במדתו כנ"ל, לכן הוצרך הגמרא לקבוע סימן אחר, והוא כממגדל נוניא ועד טבריא.

❧ דף ג. ❧

האי מאן דמיבעית וכו' מאי תקנתיה ליקרי ק"ש וכו' - יש לבאר בזה עפימ"ש"כ בפענח רזא (פר' ואתחנן) דהפסוק של שמע ישראל מתחיל באות ש' ומסיים באות ד' לרמזו דמי שקורא ק"ש אין לו לירא ממוזיקין ואפי' משדים (ש - ד). וע"ש ברזא דמאיר על הפענח רזא רמז נחמד, ובוה מובן מש"כ בכף החיים להרה"ק ר' חיים פלאגיי ז"ל (סי' י"ד אות כ"א) דמנהג ישראל הוא כשרואים דבר סכנה קורין ק"ש ע"ש, וראה גם בספר החיים (ספר סליחה ומחילה פרק ט) הכותב: דרך העולם שצועקים ב' תיבות אלו של שמע ישראל כשהן בצרה

שבת צריך להקריב הקרבן בו ביום, כיון דאין לוקחים מן העצים שלהם למערכה בו ביום, ואם יביאו הקרבן אחר שבת לבדו זה אי אפשר, דצריך להביאו עם העצים ביחד. ואיך שיהיה נמצאו למדין לפ"ד רש"י איכא הוכחה לנידון דידן, ולהר"ן ז"ל אין כאן הוכחה.

וסיים הרב פעלים שאם האשה הלכה קודם הזמן, נחשב לה הליכה זו לנדבה ומצוה בפני עצמו, ועדיין חייבת לקיים נדרה אחר שישלים שבע שנים, ומוסיף: 'עוד אמינא טענה חזקה בזה, כי היא נדרה לעשות מצוה אחר שישלים שבע שנים, לתת הודאה להשי"ת על טובה זו שהחיה את בנה שבע שנים, ואם היא הלכה והודית להשי"ת באותו מקום המקודש בהיות בנה בן שש שנים, עדיין חייבת היא להודות להשי"ת על שהשלים לבנה עוד חיים שנה אחת לתשלום שבע שנים, כי על שנה זו לא הודית לו בראשונה ואיך תפטור עצמה בזה, עכ"ד.

☞ דף ו: ☞

אמר רב יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, יגעתי ומצאתי תאמין - הנה היגיעה בדברי תורה שע"י אדם מצליח, היא לאו דוקא בכח הלימוד בעיון והריכוז בד"ת, אלא אף בדברים שהם בגדר אמצעי ללימוד, כמו ההליכה לביהמ"ד, והקימה מהמקום להביא ספר, כל אלו נכללים ביגיעת התורה ומסוגלים לחזק את הזכירה, וכמו שמצינו במנחות (ז). שאבימי שכח את מס' מנחות, ובא לפני תלמידו רב חסדא כדי שיזכירנו את הגמ', ולא שלח לתלמידו שיבוא הוא אליו, משום דסבר אבימי דבהכי מסתייעא טפי, ופירש"י משום יגעתי ומצאתי. רואים מכאן שאף שהיגיעה לא היתה בעצם הלימוד, אלא בדבר צדדי כהליכה ממקום למקום מ"מ מקרי יגיעה שע"י זוכר את הלימוד. ובס' לקט יושר (חיו"ד עמ' לט) כתב בשם רבו התרומת הדשן שאותן הבחורים העשירים שהתקינו להם שולחנות להקל מהם בלימוד, שהיו עושים אותם באופן שהשולחנות מסתובבים וע"י לא יצטרכו לקום ממקומם כדי להביא את הספר מהצד האחר של השולחן, אלא היו מסובבים את השולחן וע"י מקרבים את הספר אליהם, ואמר התרומה"ד שלא טוב הם עושים, ואדרבה כשמבקש אחר הספר ובא לו בטורח גדול זכור באותו מעשה מה שרוצה ללמוד, וכמדומה שמצאתי לו סמך אומר הלקט יושר ממש"כ השו"ע (יו"ד סי' רמו, כא) שאין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעינו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז "זאת התורה אדם כי ימות באהל" אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, וכן אמר שלמה בחכמתו "התרפית ביום צרה צר כחכה", ועוד אמר "אף חכמתי עמדה לי" חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי. ע"כ. וכן מבואר בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' קפז ד"ה ומה שכתבה) שהתלמידים מכתתים רגליהם למקום חפצם, אפי' מרב גדול לקטן ומישיבה גדולה לקטנה ומסתיעא מילתא בהכי, כמו שמצינו לגבי אבימי, וכ"ש בטירחא מרובה יותר.

דלא תקינו רבנן לקרות המגילה בעשרה באדר, משום הא דאמרינן במס' ע"ז (דף י"א ע"ב) דיום עשרה באדר יום אד לבבליים עיין שם, לכן לא רצו לתקן שיקראו את המגילה ביום זה. [וכ"כ באור שמח (פ"א דמגילה ה"י) ע"ש].

שמוא יעבירו - בתוי"ט במגילה (פ"א מ"ב) ד"ה חל להיות בע"ש וכו' הקשה, דא"כ דהטעם דאין קורין מגילה בשבת משום שמוא יעבירו א"כ למה קורין בס"ת בשבת ניוחש שמוא יוציא הספר התורה בר"ה וילך אצל בקי ללמוד.

ומתרץ עפמ"ש הטור (או"ח רס"י קל"ט) דהקורא בפרשה צריך לסדר אותה תחלה פעמיים ושלש בינו לבין עצמו, וא"כ כל הקורין בקיאין הן והוי דומיא דהתירוץ השני של התוס' ד"ה ויעבירו (דבור שני) דבמילה אין לדחות כיון שאין אדם מל אלא אם כן בקי, אין לגזור שמוא יעבירו וה"ה בקריאת התורה.

ובספר ערך השולחן (להגאון מהר"י טייב) או"ח סי' רפ"ב סע"א מתרץ דשאני קריאת התורה שאינה אלא בצבור משא"כ לולב ושופר שהם ביד כל אחד ואחד.

☞ דף ה. ☞

אבל זמן עצי כהנים וכו' - דן בשו"ת רב פעלים (ח"א סימן מב) על דבר אשה שנדרה שכשישלים בנה שבע שנים תלך עמו להשתטח על מצבת אדוניו עזרא הסופר, שהוא רחוק מהלך ארבעה ימים בספינה של אש, ושם תעשה נדרים ונדבות והדלקה כנהוג. והנה בהיותו בן ששה שנים נזדמן לה הליכה לשם בנחת בצוותא חדא עם קרובה שהיו הולכים באותה שנה, ונוח לה שתלך עמהם, וגם עוד חוששת פן אח"כ בהיות בנה בן שבע שנים תהיה מניקה, וקשה לה ההליכה, ולכך רוצה לקיים נדרה עתה בהיות בנה בן ששה שנים, שהוא שנה אחת קודם זמן הנדר, ותצא בזה ידי חובת הנדר, אם תוכל לעשות כך ותצא ידי חובתה.

והשיב: מצאתי להרב מכתב שלמה (סימן מט) שנסתפק בכיוצא בזה במי שנדר לעשות איזה דבר מצוה ביום פלוני, אם עשאו קודם אם יוצא ידי חובתו, ומה שנראה הוא דכשם שאין מתירין הנדר עד שיחול, ה"ה נמי דאין פורעין הנדר עד שיחול, וכעת לא מצאתי גילוי מילתא בדברי הפוסקים, לבד זה מצאתי במגילה דף ה ע"א תנינן באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין, אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, חגיגה, והקהל, מאחרין ולא מקדימין, ואמרינן בגמרא תשעה באב אקדומי פרענותא לא מקדמי, חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו, ופירש רש"י אם יקדימוה לא יצאו ידי חובתם, וכן עצי כהנים שקבוע להם זמן קבוע בנדרים, עיין שם. הרי בהדיא דעצי כהנים כיון דקבוע להם זמן, אם הביאו קודם הזמן אינם יוצאים ידי חובתם, וה"ה למה שנסתפקנו דכיון דקבע זה זמן לנדרו אם מקיימו קודם לא יצא ידי חובתו.

וכתב עליו הרב פעלים דלפי פירוש רש"י על הגמרא בענין עצי כהנים ודאי יש הוכחה, אלא שהר"ן ז"ל בביאורו על הר"ף כתב הטעם שלכן אי אפשר לו להקדים מערב שבת, מפני חבירו שהוא מספיק, ואי אפשר לו להכנס בתחום חבירו. לפ"ז ליכא הוכחה מכאן לספק דידן. אלא שמעיר הרב פעלים על טעמו של הר"ן דמה אכפת לחבירו אם יביא גם זה עצים בערב שבת, מאחר דהם מביאים ומניחין לצורך ימים הבאים. ומבאר שם את טעם הר"ן, כי אלו המביאים עצים, ניתן להם רשות להקריב קרבן ביום שמביאין בו העצים, ודוקא להם ניתן רשות להביא קרבן זה, והשתא אם יביאו העצים בערב

גליון זה יוצא לאור ע"י שיעור הדף היומי בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד *66339 שולחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com